

**Brief aan de leden
T.a.v. het college en de raad**

informatiecentrum tel.
(070) 373 8393

uw kenmerk

bijlage(n)

betreft

Benchmark Rioleringszorg 2013

ons kenmerk

FLO/U201301609

datum

16 december 2013

Lbr.13/107

Samenvatting

Op 28 november is het koepelrapport van de Benchmark Rioleringszorg 2013 gepubliceerd. Dit is een landsdekkende benchmark met bijna volledige deelname van alle gemeenten over de wijze waarop gemeenten omgaan met hun taken voor het stedelijk waterbeheer.

Uit de benchmark valt een aantal boodschappen op te maken. Het systeem is nu op orde, maar toekomstige opgaven vragen om een voortdurende inzet van gemeenten en een stijgende rioolheffing. Goede uitvoering van de gemeentelijke watertaken vraagt om specifieke aandacht voor het personeelsbestand, de mate van bezuinigingen en een toekomstbestendige financiering. We zien de rol van gemeenten in het stedelijk waterbeheer veranderen: Burgers en bedrijven krijgen meer verantwoordelijkheid om zelf het hemelwater te verwerken.

De resultaten van de benchmark passen binnen onze visie op het stedelijk waterbeheer. Gezamenlijk in de regio werken gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven aan een doelmatige waterketen. Het doel zijn de 4 k's: Beperken van de **kosten**stijging; verhogen van de **kwaliteit**; verminderen van de personele **kwets**baarheid en het vergroten van **kennis**. Deze afspraken zijn in 2011 in het Bestuursakkoord Water vastgelegd.

Met *business as usual* worden de doelstellingen niet gehaald. Het is bemoedigend dat gemeenten en regio's de afgelopen jaren op een nieuwe manier zijn gaan werken. Samenwerking is meer regel dan uitzondering. Normdenken maakt plaats voor resultaatgericht werken. Het gewenste doel is dat de watertaken goed uitgevoerd worden tegen acceptabele kosten. De benchmark laat zien dat de gemeenten hun zaken nu goed op orde hebben, maar ook dat er flinke opgaven in de toekomst liggen.

Aan de leden

informatiecentrum tel.
(070) 373 8393

uw kenmerk

bijlage(n)

betreft

ons kenmerk

datum

Benchmark Rioleringszorg 2013 FLO/U201301609
Lbr. 13/107

16 december 2013

Geacht college en gemeenteraad,

Op 28 november 2013 is het koepelrapport van de benchmark rioleringszorg 2013 aangeboden aan Paulus Jansen, voorzitter van de vaste Tweede kamercommissie van I&M en Ina Adema, voorzitter van de VNG subcommissie Water.

96% van de gemeenten nam deel aan de benchmark waarin de staat en werking van het Nederlandse rioleringsbeheer onder de loep wordt genomen. Stichting RIONED heeft deze benchmark in opdracht van de VNG uitgevoerd.

Iedere deelnemende gemeente ontvangt een gemeenterapport, er zijn 54 regiorapportages opgesteld en er is een koepelrapport beschikbaar. Deze is te downloaden en te bestellen via <http://www.riool.net/riool/shopping/product/show.do?itemid=6251>. Het rapport is aan alle deelnemende gemeenten toegezonden. Ook hebben de deelnemers toegang tot de database met gegevens waarmee het functioneren van de eigen gemeente kan worden geanalyseerd en vergeleken met (gelijksoortige) gemeenten.

Benut de benchmark

De aanzienlijke hoeveelheid informatie en kennis vanuit de benchmark biedt u handvatten om het gemeentelijk rioleringsbeheer vorm te geven en uit te voeren op een toekomstbestendige manier. Met deze informatie in de hand kunt u kritisch kijken naar het presteren van uw eigen gemeente en dat vergelijken met anderen. De rapporten van de benchmark zijn dan ook geen eindpunt voor uw gemeente. Ze geven informatie om uw werkzaamheden te optimaliseren, samen met de regio. Door vanuit de benchmark de juiste vragen te stellen en kennis uit te wisselen kunt u vorm geven aan een leer- en verbetertraject.

Hoofdboodschappen

Een goed werkend systeem

Uit de benchmark blijkt dat gemeenten hun watertaken serieus nemen. Er is geen achterstand in onderhoud en vervanging. Het riool is gemiddeld slechts 27 seconden per jaar niet beschikbaar voor een huishouden en bijna alle woningen zijn aangesloten op het riool. Naast de afvoer van afvalwater omvat de gemeentelijke watertaak ook de omgang met (overtollig) regenwater. Om overlast en schade door hevige regenbuien te voorkomen, zijn naast goede riolering onder de grond ook boven de grond passende oplossingen nodig. Zo kunnen straten, parken en groenstroken regenwater tijdelijk opvangen totdat het riool vrij is voor afvoer. Vaak kan het regenwater ter plaatse in de grond zakken: op straat, in het park maar ook in en onder tuinen en andere particuliere terreinen. De benchmark laat zien dat gemeenten schade en overlast zoveel mogelijk voorkomen, knelpunten aanpakken en rekening houden met toekomstige toename van hevige neerslag door veranderingen in het klimaat.

De Nederlandse burger heeft een hoge waardering voor de functies en het kwaliteitsniveau van de riolering en geeft het rapportcijfer 8. Een doorsnee gezin betaalt nog geen 50 eurocent per dag voor deze basisvoorziening, die onze gezondheid beschermt en wateroverlast en (milieu)schade voorkomt.

Blijvende inzet en een noodzakelijke stijging van de rioolheffing.

In Nederland ligt in totaal 123.000 kilometer rioolbuizen waarop nagenoeg alle woningen zijn aangesloten. De rioolinfrastructuur vertegenwoordigt een waarde van €84 miljard. Dit vraagt voortdurende aandacht van de gemeente voor dagelijks beheer, vervanging vanwege slijtage en voor droge voeten, waterkwaliteit en volksgezondheid. Voor een goedwerkend afvoersysteem is op termijn vervanging van de rioolbuizen noodzakelijk. Op dit moment is er geen achterstand in de rioolvervanging, maar gezien de leeftijdsopbouw van het systeem moeten in de toekomst wel meer dan nu buizen worden vervangen. Een kostbare opgave.

De rioolvervanging zal leiden tot stijging van de rioolheffing vanwege de gebruikte financieringsmethodiek. Met deze methodiek wordt de aanleg van riolering betaald uit de grondexploitatie en de vervanging uit de rioolheffing betaald.

Naast het vervangen van riolering vanwege ouderdom moet er meer geïnvesteerd worden in het opvangen en afvoeren van regenwater. De verwachting is namelijk dat de buien extremer worden. De pieken die dit oplevert kunnen niet opgevangen worden met het buizenstelsel. In toenemende mate moeten we dus de bovengrondse inrichting hierop af stemmen. Dit is een kostbare aangelegenheid, maar biedt tegelijkertijd kansen voor het slim koppelen met andere werkzaamheden, zoals renovatie en aanleg van gemeentelijk groen.

De benchmark laat zien dat de stijging van de rioolheffing zeer beperkt is gebleven: sinds 2010 met 1,0% per jaar (gecorrigeerd voor inflatie).

Aandacht voor personeel, bezuinigingen en taakopvatting

De benchmark maakt duidelijk dat in de komende jaren veel ervaren rioolbeheerders met pensioen zullen gaan. Personele kwetsbaarheid is daarom één van de aandachtspunten. Dit wordt vaak meegenomen in de regionale samenwerking in de waterketen tussen gemeenten en het waterschap. Mede vanuit afspraken in het Bestuursakkoord Water, werken de overheden intensief samen voor betere kwaliteit, versterking van kennis, het verminderen van kwetsbaarheid en een ambitieuze besparingsopgave.

Ook zit er een risico aan de besparingsdoelstellingen. In combinatie met de economische situatie en de effecten van de decentralisatie van taken naar de gemeenten kan dit leiden tot een forse afname van de investeringen in de riolering. Hierdoor vermindert het functioneren van de riolering. De benchmark onderstreept daarmee de recente waarschuwing van het COELO (Rijksuniversiteit Groningen) in het rapport "Gemeenten in perspectief"¹. Volgens dit rapport dreigt een sterke afname in de gemeentelijke investeringen om de financiële opgaven vanuit de decentralisaties het hoofd te bieden. Gemeentelijke taken zoals riolering en wegbeheer komen dan ook onder druk te staan. Om de kwaliteit van dienstverlening te behouden is het van belang de rioolheffing op orde te houden om te kunnen investeren in beheer en onderhoud van de basisinfrastructuur. Ook technische innovaties kunnen hierbij een belangrijke rol spelen. Verder verwachten we van de burger in toenemende mate dat ze haar verantwoordelijkheid neemt. De overheid treedt hierbij meer als regievoerder of facilitator op en brengt mensen en initiatieven bij elkaar. Dat vraagt dus ook om sociale innovaties en andere manieren van werken.

Door in uw regio samen te werken met collega-gemeenten, waterschap en drinkwaterbedrijf kan worden ingespeeld op de genoemde risico's en ontwikkelingen. Kennisdeling verbetert de onderbouwing van besluiten waardoor u als gemeenteraad of college goed kan inschatten welke investeringen en maatregelen nodig zijn (*de goede dingen doen*) en hoe de uitvoering slim en efficiënt vorm gegeven kan worden (*de dingen goed doen*). Het doel is om de kwaliteit van dienstverlening te handhaven en waar mogelijk te verbeteren met beperkte kostenstijging. Hierbij is specifiek aandacht voor personele kwetsbaarheid en de opbouw van kennis.

Producten en hulpmiddelen

Het gemeenterapport en de regiorapportage, indien gevraagd, zijn toegezonden aan de ambtelijke contactpersoon bij elke deelnemende gemeente. Om uw gemeente te ondersteunen bieden de VNG en Stichting RIONED naast de benchmarkproducten enkele hulpmiddelen.

Regiorapportages en kenniscoaches

De uitkomsten van de benchmark kunt u gebruiken in de regionale samenwerkingsprocessen in de afvalwaterketen. Om dit te faciliteren konden regio's enkele aanvullende vragen invullen en regiorapportages opvragen. 54 van de 60 regio's hebben hiervan gebruik gemaakt.

¹ COELO-rapport 13-4 door COELO en bruno steiner advies, september 2013, te vinden op <http://www.coelo.nl/rapporten/gemeenten%20in%20perspectief%202013.pdf>

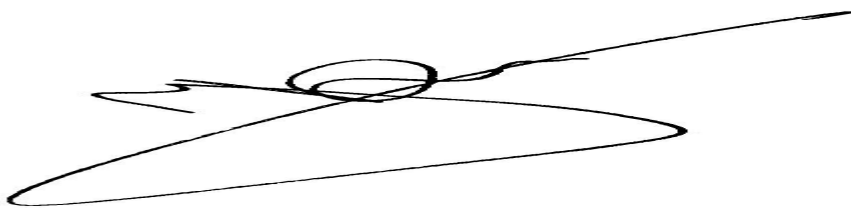
Om de samenwerkingsprocessen verder te ondersteunen zijn er 15 kenniscoaches actief. Samen met hen kunt u invulling geven aan het gebruik van de benchmark in de regionale samenwerking. Door verhelderende vragen te stellen, ideeën aan te dragen, feedback te geven en te verbinden kan een kenniscoach met zijn of haar ervaringskennis de gezamenlijke uitwerking verdiepen en versnellen. Meer informatie is te vinden op de site van Stichting RIONED, die de inzet van de kenniscoaches coördineert: www.riool.net

Landelijke ondersteuning voor regionale samenwerking

VNG en Unie van Waterschappen ondersteunen de steeds intensievere samenwerking in de regio met een landelijk programma: Samenwerken in de Waterketen. Dit programma biedt een actuele website www.samenwerkenaanwater.nl; diverse landelijke bijeenkomsten; de uitwerking van specifieke thema's, zoals het monitoren van voortgang en resultaten; het verminderen van belemmerende regelgeving. De landelijke ondersteuning speelt daarnaast een belangrijke rol in het creëren van draagvlak op nationaal niveau. Zo krijgt u in de regio de ruimte om zelf de regie te houden over het beheer van de afvalwaterketen. Een landelijk kernteam is te benaderen als kenniscentrum of vraagbaak. Dat kan via onderstaande contactpersoon of via de ambtelijke trekker in uw regio. Informatie wordt ook verspreid via de gratis toegankelijke symposia, nieuwsbrieven en sociale media zoals LinkedIn en twitter (@samenwaw). We richten ons hierbij op zowel ambtenaren, management als bestuurders om zo voor de uitwerking van het bestuursakkoord water de volledige breedte van de organisaties te kunnen benutten.

Voor vragen over de uitvoering van de benchmark (voor zover niet de eigen gemeente betreffend) en voor het bestellen van gedrukte exemplaren van het koepelrapport kunt u contact opnemen met Stichting RIONED via benchmark@rioned.org of met onze beleidsmedewerker water Reginald Grendelman via reginald.grendelman@vng.nl of 06-23428685.

Hoogachtend,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

J. Kriens
Voorzitter directieraad

Deze ledenbrief staat ook op www.vng.nl onder brieven.